

VALGKAMP: Hvor stor oppslutning får populisten Jörg Haider denne gang? I morgen går østerrikerne til valgurnene. Haider og hans kone Claudia (i midten) har vært på mange valgkampmøter med sitt «stopp innvandringen»-budskap.

Foto: SCANFOTO/REUTER

Valg i Østerrike:

Ap 8/10-94

Jörg Haider – nynasjonalist med jappe-stil

Hver gang østerrikerne går til urnene gientar det samme seg: Den ene person som interessen særlig samler seg om, både i landet selv og ikke minst i utlandet, er populisten, nynasjonalisten og den drevne agitatorene Jörg Haider.

ULF ANDENÆS

«Hvorfor stiger antallet forbrytelser med slik eksplosiv fart? Er det dere wienere som er blitt så kriminelle over natten? Vi vet alle svaret: Det er myndighetene som har lagt Østerrike åpent for lyssky elementer som strømmer over våre grenser!»

eske, og truer de to store partienes maktmonopol. Sirkusnummeret denne gang er «stopp innvandringen». Meningsmålinger og lokale valg viser at Haider er på fremmarsj.

Brun bakgrunn

Han og partiet hans, det såkalte Frihetspartiet, blir betraktet med den dypeste mistro av de fleste ikke-østerrikere, særlig av dem som drar kjensel på skyggene fra fortiden.

Den gamle kjerne i Frihetspartiet var i stor grad fortsettelsen av et miljø av tidligere nazister som sto uten noe politisk tilfluktssted etter krigen. Et sted skulle jo de også høre hjemme. Sett utenfra kan det fortone seg uhyrlig at et parti med slik bakgrunn får så mange stemmer. Mange av dem som støtter Haider i dag aner knapt hva slags opphav partiet har, eller de gir en god dag i det.

HØYREEKSTREM: Noen har ført på Hitler-bart på valgplakaten for Jörg Haider, lederen for det høyreekstremer Frihetspartiet. I morgen får Haider svar fra velgerne.

Foto: SCANFOTO/REUTER

Folketaleren Jörg Haider utfolder seg på torvmøte, i velkjent stil, foran Østerrikes valg på søndag: «Kan vi forundre oss over at landsmenn føler seg som fremmede på sitt eget hjemsted?» De fleste blant publikum er slitte hverdagsmenn, dette er en av de mindre fasjonable bydeler i Donaustaden. Noen nikker, andre gir sin tilslutning med tilrop.

På solsiden

Det etablerte Østerrike ergrer seg. Alltid maser utlandet om denne Haider. Han har da bare med seg en mindre del av velgerne, høvden en femtedel, mens det store flertall stemmer på sosialdemokraterne eller det katolske folkepartiet som de alltid har gjort.

Egentlig fremstår han som svi-germors drøm: En kjekk, fortsatt ungdommelig mann i førtiårsalderen, sporty, svært solid økonomi. En jappe-livsstil på solsiden. Velgerne han har vunnet hører hjemme på en helt annen side: De minst faglærte arbeiderne, de som er mest truet av arbeidsløshet, de som har vanskeligst for å få endene til å møtes, de med protestholdning til samfunnet.

Lederen for det største høyreekstremer parti i Vesten led i sommer et sviende nederlag i folkeavstemningen da han mislyktes i å skremme østerrikerne til å si nei til EU. Han ble spådd politisk død, men nå er han alt tilbake, som troll av

Som sa mange av partifellene kommer også Haider fra et nasjonalsosialistisk hjem. Faren var lokal tillitsmann for Hitlers bevegelse i en av landets småbyer. Ingen kan lastes for sine foreldre, selv ikke en Haider. Hva som får det til å skjære seg hos mange, er når en mann med en slik bakgrunn stiller seg i spissen for et høyrenasjonalistisk parti. Avstanden til fortidens spøkelser blir for kort.

I sin tid ble han sparket fra lederposisjonen i delstaten Kärnten, etter at han i en tale hadde rost «det tredje rikets arbeidsmarkedspolitikk». Hans motstandere kan vise til en rekke Haider-sitater med beslektet tendens. Men de fleste av hans nye tilhengere ser ham ikke for seg i noe brunskjær. For dem er han mannen som synger ut og som kan hamle opp med alle pampene i de etablerte partiene.

Forstenet idyll

Når interessen rettes mot Haider, så er det ikke minst fordi Østerrikes politiske liv gir et forstenet inntrykk. Siden kort etter krigen har politikken vært drevet av to partier: Sosialdemokratene og folkepartiet. Med en makeløs stabilitet har de sittet på sine taburetter og delt de politiske bein seg i mellom i det såkalte «Proporz»-systemet, den proporsjonale sortering mellom partiene.

Dette samvirke mellom sosialdemokrater og konservative katolikker har sine gode grunner fra fortiden. Konflikten mellom katolikker og sosialdemokrater endte i 1930-årene med borgerkrig og katolsk diktatur, og til slutt Hitlers innmarsj. Med slike heslige erfaringer gjorde etterkrigstidens ledere alt som sto i deres makt for å samarbeide over partigrensene. Den dag i dag er det regjeringskoalisjon, med sosialdemokraten Franz Vranitzky som statsminister og den konservative Alois Mock som utenriksminister. Fra begge sider føres en varsom midt-på-treet-politikk som neppe setter mange sinn i bevegelse.

Nå ligger det i luften at mange velgere er på flukt bort fra det stillestående topartivælde. Det finnes flere fluktveier: et grønt parti, i tillegg et parti av liberalister som tidligere hadde tilhold i Haider-parti men som brøt ut i avsky mot Haider's nynasjonalisme. Det er likevel Haider som skaper nervøsitet, i og utenfor landets grenser, med god grunn.